

ASPECTE ALE CONSTRUCȚIEI IDENTITARE: ONOMASTICA
Cazul românilor din Transilvania sec XIX
Aspects of Identitary Construction: Onomastics. 19th Transilvanians' Case Study

Assoc. Prof. Dr. Luminița CHIOREAN
Prof. Dr. Cornel SIGMIREAN
„Petru Maior” University of Târgu-Mureș

Abstract

The questions which generated the structure of the essay with the title *Aspects of Identitary Construction: Onomastics. The Case of the Romanians in Transylvania in the 19th century* were: How does the ethos relate to collectivity? Is there one or are there more identities in a delimited space, like the one of Central Europe? What are the causes that generate the differences between national identities? Europe whither: a single European identity or national identities? etc.

The answers are found through the research on the role of onomastics in creating national identities, echoes of a "Tower of Babel" that the contemporary society desires to renovate under the unique architecture of a European identity. Onomastics proves to be the phenomenon involved (in)voluntarily in generating national identities - application: the case of Romanians. The research is done from two perspectives: (1) a diachronic perspective, which proposes onomastic patterns like the 'priority' politic(-religious) one; the fashion of other "-isms"; the linguistic pattern; and (2) the synchronic perspective, which offers the patterns: "Romanic"; "miroir"; "competitive" (anthroponims/ geographic area).

Keywords: cultural nation vs civic nation, European identity vs European alterity, ethnophones vs. allophones, onomastic variety, onomastic patterns.

De-a lungul timpului, Europa a oferit și încă mai prezintă oferta unui tablou contrastant al societăților angajate dinamic în procesul de identificare, nu perceput ca produs, ci ca proces aflat într-o asiduă lucrare având ca puncte de referință: comunitatea de limbă, de teritoriu, de religie și de organizare politică.

Europa contemporană are aproape 200 de popoare sau etnii¹, cu mențiunea că, din punct de vedere istoric, cel mai mozaicat spațiu al continentului nostru este cel al Europei Centrale.

Din punct de vedere istoric, Europa Centrală este teritoriul cuprins între Franța la Vest, Rusia la Est și Imperiul Otoman la Sud. Un spațiu care, în mare parte, a aparținut, în Evul Mediu, Imperiului romano-german, din care, în secolul al XIX-lea, s-au născut două entități statale, Germania, un stat preponderent german și Imperiul austro-ungar, în care elementul etnic german (austriezii) era minoritar, dar deținea puterea politică prin Casa Domnitoare de Habsburg². Creat mai ales după 1683, pe fondul Reconquistei austriece, Imperiul habsburgic

---

¹ Vezi Jean Cuisenier, *Etnologia Europei*, Institutul European, Iași, 1999.

² Pentru istoria Imperiului habsburgic vezi, mai ales, Erich Zölner, *Istoria Austriei*, vol. I, II, Ediția a VIII-a, Editura Enciclopedică, București, 1997; Robert A. Kann, *A History of the Habsburg Empire, 1525-1918*, Berkeley,

reunea între granițele sale germani, cehi, maghiari, polonezi, italieni, popoare cunoscute la sfârșitul secolului al XVIII-lea ca „națiuni istorice”, și români, slovaci, sloveni și ruteni, denumite „națiuni fără istorie”. Mai erau și cazuri aparte, ca sârbii, croații, slovenii, italienii, iar începând cu secolul al XIX-lea evreii. În avangarda tuturor națiunilor din Europa Centrală au stat germanii, care au jucat rolul de vector de transmisie a culturii occidentale spre Europa Centrală și de Est. Majoritatea curentelor culturii occidentale – barocul, iluminismul, romantismul sau pozitivismul au ajuns în mediile central-est-europene prin intermediul oamenilor de cultură și al universităților germane.

Din punct de vedere religios, Europa Centrală reprezintă de asemenea un spațiu de confluență a mai multor religii. Inițial, a fost un spațiu de marcatie între Biserica Apuseană (catolică) și Răsăriteană (Greacă). În secolul al XVI-lea, pe fondul reformei religioase promovată de M. Luther și J. Calvin, în Europa Centrală s-au creat bisericile lutherană și calvină. Sub influența ideilor lui Michael Servet, în Transilvania s-a creat o comunitate antitrinitariană. Românii, popor latin, care reprezentau majoritatea populației Transilvaniei erau, în mod paradoxal, de religie greco-orientală (ortodoxă), ceea ce a făcut ca ei să nu poată intra în orbita de cultură și civilizație a Europei de Apus³. La începutul secolului al XVIII-lea, pe fondul ofensivei austriece spre Europa de Est, în urma căreia Ungaria și Transilvania devin posesiuni austriece, românii ortodocși sunt invitați să se unească cu Biserica Romei, pe baza celor patru puncte florentine⁴. Astfel, în peisajul religios al Transilvaniei a apărut Biserica greco-catolică, considerată de istorici „o poartă de acces a spiritului occidental”⁵.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, în spațiul Europei Centrale are loc nașterea națiunilor moderne. De reținut că atât statul-națiune, cât și națiunea fac referire la poporul care trăiește între aceleași granițe.

Și totuși: dacă „națiunea are o cultură, valori și simboluri comune, statul național are obiectivul de a crea o cultură, simboluri și valori comune, scria Guibernau Montserrat. Membrii națiunii pot privi în urmă, înspre trecutul lor istoric; dar dacă membrii unui stat național ar proceda astfel, s-ar putea trezi în fața unei pagini albe: fie pentru că acel stat național pur și simplu nu a existat, fie pentru că aparținuseră, cândva, unor etnii diferite.”⁶

În „Identitate europeană”(2006), Grete Tartler⁷ face o incursiune pertinentă în teoriile privitoare la definirea națiunii și a statului-națiune. Astfel, Ernest Gellner (antropolog) considera că statul-națiune determină identitatea națională, drept consecință fiind standardizarea culturală, omogenitate care devine precondiție a naționalismului. Teoria cade în absența argumentelor pertinente referitoare la sacrificiile reclamate de naționalism (ex.

California University Press, 1974; Jean Béregér, *Istoria Imperiului Habsburgilor 1273-1918*, Editura Teora, București, 2000; A.J.P.Taylor, *Monarhia habsburgică 1809-1918*, Editura ALFA, București, 2000.

³ Eugen Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*, Editura Minerva, București, 1992, p.6.

⁴ La 6 iulie 1439, la Conciliul de la Florența, cele două biserici, latină și greacă, au semnat documentul *Laetentur caeli*. Prin semnarea acestui document cele două biserici urmau să revină la vechea lor unitate de dinainte de 1054, păstrându-și identitatea instituțională și religioasă. Platforma de unificare a celor două Biserici era cuprinsă în cele patru puncte: a) recunoașterea primatului papal; b) folosirea azimei pentru cuminicătură; c) filioque, faptul că Sfântul Duh (Spirit) provine nu numai de la Tatăl, ci și de la Fiul; c) doctrina purgatorului ca loc de purificare a sufletelor. (Vezi August Franzen, *Mică istorie a Bisericii*, Editura Galaxia Gutenberg, București, 2000, pp. 282, 283, 533, 539).

⁵ Mathias Bernath, *Habsburgii și începuturile formării națiunii române*, Editura Dacia, Cluj, 1994, p.2.

⁶ Guibernau Montserrat, *Nationalisms: the nation-state and nationalism in the twentieth century*, Polity Press, Cambridge, 1996.

⁷ Grete Tartler, *Identitate europeană*, Cartea Românească, 2006.

definirea patriotismului). Anthony Smith (sociolog) plasa geneza identității naționale la sfârșitul sec. al XIV-lea, când realitatea istorică confirmă încorporarea de către comunitatea aristocratică a straturilor mai ample ale populației în cultura proprie, inventându-se noi tradiții fundamentate pe un vechi substrat. Benedict Andersen pleda pentru existența națiunilor ca eșafodaj psihologic, inventându-și tradiția prin exuberanța comunității pentru trecut (fapt posibil prin procesul unui „print capitalism” – prin tipărituri, „națiunea imaginată” conștientizează alteritatea limbii (tipărituri, mai întâi în latină, apoi, din sec. al XVII-lea, în limbile naționale, situație care a decis supremația limbilor puternice în detrimentul dialectelor neimportante, ce au dispărut). Hagen Schulze (istoric) pleda pentru națiune ca veche trăsătură a civilizației europene, care, în timp, a cunoscut progrese și regrese, în funcție de istorie.⁸ Grete Tartler remarcă imposibilitatea evoluției națiunii către statul-națiune fără petrecerea evenimentelor istorice radicale din viața comunităților, cum ar fi, de pildă, Revoluția franceză, apreciindu-l pe Jean-Jacques Rousseau ca principalul autor al schimbării filosofiei absolutiste, conform căreia elitele erau ostile reformelor iluministe, precum libertate, egalitate. Secolul al XIX-lea va impune moda centralizării democratice, ajungându-se astfel la discrepanțe între stat și comunitate, mase, conflict care a impus națiunea ca factor important al unității europene, în sensul că, dacă nu ar fi existat sentimentul de națiune, Europa ar fi fost victima unui proces de dezintegrare națională, sfârșecare care ar fi dus la moartea ideii de Europă.

Prin urmare, în accepția lui Friedrich Meinecke⁹, națiunea reclamă distincția a două tipuri: națiunea culturală – etnicitate, limbă, rasă, istorie comună - și națiunea civică – cetățenia domină identitatea sau cetățeni legați democratic și suveran, indiferent de cultură sau etnie, poporul autoguvernându-se după principiile rousseauiste. Excepția acestui proces îl reprezintă Germania: conceptul *Kulturnation* definește importanța culturii și a limbii, chiar dacă țelul elitelor era unificarea politică (invocat în contemporaneitate de țările tradiționaliste ca Austria¹⁰).

Ideea de națiune se impune, în special, în Europa Centrală, drept o creație a culturii germane, așa cum a fost ea exprimată în opera lui Johann Gollfried Herder (1744-1803)¹¹. Vădit deranjat de supremația Franței în sec. XVII - XVIII, Herder pledează pentru *Volksgeist* – „spiritul” poporului, singurul depozitar al tradițiilor și amintirilor unei națiuni; insistă pe definirea națiunii ca entitate etnică și culturală, ceea ce duce la declanșarea naționalismului, iar în Est, ajungându-se la puncte nevralgice. Vectorul de expresie este limba națională, limba comună a tuturor membrilor unui popor. Pentru filosoful german, limba națională reprezintă nucleul intim al identității unui popor.

Așa cum arată Anne-Marie Thiesse, „pour lui, c`est dans le génie de la langue que réside l`âme de la nation”¹². Modelul herderian de națiune a fost preluat de elitele naționale

⁸ Apud Grete Tartler, op.cit, pp.71-72.

⁹ Apud Grete Tartler, op.cit, pp.76.

¹⁰ Hofmannsthal vorbea de „spațiul spiritual la națiunii”, accesând mituri despre nașterea națiunii, simboluri identitare generate în baza unui proces estetic complex (Apud Grete Tartler, op. cit.)

¹¹ G.J.Herder, *Scrieri despre limbă și poezie, filosofia istoriei, idea de umanitate, geniu și educație procedate de un jurnal*, București, Editura Univers, 1973.

¹² Anne-Marie Thiesse, *Crearea identităților naționale în Europa secolelor XVIII-XX*, Editura Polirom, Iași, 2000, p.39. Nașterea națiunilor și a naționalismelor s-a bucurat de o impresionantă literatură de specialitate, din care amintim: Bernard Baertschi, Kevin Mulligan, *Naționalisme*, Editura Nemira, București, 2010; E.J. Hobsbawm, *Națiuni și naționalism din 1780 până în prezent: Program, mit, realitate*, Editura ARC, Chișinău, 1997; Guy Hermet, *Istoria națiunilor și a naționalismului în Europa*, Institutul European, Iași, 1997.

din Europa Centrală. Anthony Smith distinge trei perioade în evoluția naționalismului, particular, în special, modelului de „națiune culturală”: o perioadă la începutul secolului al XIX-lea, când promotorii naționalismului erau preocupați de aspectele de natură culturală și lingvistică a identității naționale, punând accent pe descoperirea, eventual inventarea elementelor identitare; a doua etapă s-a consumat la 1848, când elitele naționale încearcă prin programe politice să pună în practică ideea de stat-națiune; respectiv, a treia etapă, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când prin alfabetizarea masivă se creează naționalismul de masă¹³. Pedagogiile naționale creează pe seama popoarelor un întreg tezaur de elemente identitare, limbă, obiceiuri, eroi, o istorie glorioasă, origini ilustre etc.

Mircea Eliade (istoric al religiilor) menționa că, în zorile lumii moderne, „originea se bucura de un prestigiu aproape magic. A avea o origine bine stabilită înseamnă, de fapt, a te prevala de o viziune nobilă. „Suntem urmașii Romei” – repetau cu mândrie intelectualii români din veacul al XVIII-lea și al XIX-lea. Conștiința descendenței latine era însoțită la ei de un fel de participare mistică la măreția Romei.”¹⁴

O valoare aparte în inventarul identitar îl ocupă onomastica; națiunile își selecționează un adevărat glosar de nume și prenume care să le definească. Inspirată multă vreme din calendarul creștin, catolic sau ortodox sau din fondul comun biblic, numele, începând cu secolul al XIX-lea, încep să fie naționalizate.

Asumându-și origini romane, românii descoperă onomastica latină (ex. Aurelius, Titus, Horatiu), ungurii apelează atât la mai vechile nume ale protomaghiarilor, cât și ale hunilor (ex. Attila sau Ildikó). La fel procedează slavii. Viena, în încercarea de a da coerență imperiului, promovează onomastica germană. Cu cât relațiile interetnice se radicalizează, cu atât mai mult onomastica devine un teren de confruntări interetnice. Budapesta, devenită după 1867 a doua capitală a imperiului, prin împărțirea acestuia în două entități: Austria (Cisleithania) și Ungaria (Transleithania), în încercarea de a transforma elementul etnic maghiar în națiune dominantă, promovează o politică de maghiarizare a numelor. În anul 1881, în Ungaria a luat ființă *Societatea centrală de maghiarizare a numelor de persoană*, condusă de Telkes Simon. În anul 1898, președintele de atunci al acestei societăți, Telkes Simon, a publicat lucrarea *Hogy Magyarosítsuk A Vezetékneveket? (Cum să maghiarizăm numele de familie?)*. În prima parte a lucrării se justifică necesitatea maghiarizării neamului. Așa cum prin botez omul devine creștin și câștigă drept de cetate în societatea creștină, tot astfel, prin maghiarizarea numelui, prin acest *botez național*, reușește persoana maghiară cu nume străin să fie acceptată definitiv în societatea maghiară, între adevărații fii ai națiunii. Se făceau recomandări cu privire la alegerea numelui: „să fie unguresc”, „să fie scurt”, „să sune bine ungurește”, „să se pronunțe frumos și corect pentru străini”, „noul nume să fie de așa natură încât să se știe că-i unguresc”, „să se evite acele prenume care se pot traduce sau modifica”¹⁵. Autorul înșiră o listă întreagă de nume care sunt reprezentative pentru maghiari.

Măsurile propuse aveau în vedere atât maghiarizarea numelor nemaghiare, ale slovacilor, rutenilor, sârbilor, românilor din statul ungar, cât și evitarea germanizării numelor maghiare. Autorul regreta că, din păcate, evreii, care, potrivit recensământului din 1900, reprezentau 4,5% din populația Ungariei (Transleithaniei), preferau nume germane. În ideea

¹³ Apud Christian Chereji, *Identități ale Europei Centrale*, Editura Accent, 2004, p.66.

¹⁴ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, 1978, p.171.

¹⁵ Telkes Simon, *Hogy Magyarosítsuk A Vezetékneveket?*, Budapesta, 1898, p.9.

configurării identității naționale, în 1898, s-a dat *Legea pentru maghiarizarea numelor toponimice și a altor locuri*.

În replică, națiunile din imperiu își creează și promovează, într-o adevărată bătălie identitară, numele considerate specifice onomasticii naționale. Intelectualii slovaci, ca de exemplu Pavel Josef Šafárik într-o *Istorie a limbii și literaturii slave după toate dialectele*, apărută în 1826, argumenta că limbile slave nu sunt altceva decât dialecte ale unei limbi comune protoslave. Asemenea idei erau cuprinse și în operele altor intelectuali aparținând slavilor din fostul imperiu dunărean, slovacul Ján Kollár, slovenul Anton Linhart, Ljudevit Gaj, fondatorul *Mișcării ilire* care prefigurează nașterea iugoslavismului.

Elita intelectuală a românilor din Transilvania accentuează ideea originii pur romane a poporului român. Ca urmare, promovează o înnoire a limbii române, prin excluderea din limba vorbită a influențelor slave, maghiare, turce etc. și printr-o infuzie de cuvinte din limba latină sau din limbile neolatine, franceza, italiana, având loc o relatinizare a limbii. Aproape se propunea o reinventare a limbii. S-a ajuns ca astăzi fondul francez din limba română să reprezinte 40% din vocabular și o frecvență de 20%.

Vom ilustra, în continuare, tendința de modernizare a sistemului de denotație onomastică manifestată ca preocupare imperativă în antroponomia românească din secolul al XIX-lea. Interpretăm onomastica ca fenomen implicat (in)voluntar în generarea identităților naționale din Transilvania. În acest sens, propunem două direcții de cercetare: diacronică, prin modele onomastice, precum: „prioritar” politic(-religios); moda altor,-isme”; modelul lingvistic; respectiv, sincronică, ilustrată prin: modele de proveniență latină; moda occidentală (modele culte romanice și germanice); modelele „en miroir”; respectiv, modelele „concurrentiale” (antroponime/ areal geografic), model la care nu vom apela în această lucrare, fiind posibil de aplicat dacă referința o constituie numele(de familie)¹⁶. Or, noi ne-am axat doar pe studiul prenumelor.

Drept *corpus*, am folosit volumul *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*¹⁷, autor Cornel Sigmirean, Anexa. Lista studenților români de la universitățile din Europa Centrală și de Vest, optând pentru două eșantioane: Universitatea Regală Maghiară Budapesta. Facultatea de Teologie(pp.344-354); Universitatea „Ferencz Jozsef” Cluj. Facultatea de Filozofie, Limbi și Istorie (pp.580-588)

I. Tabloul procesului de maghiarizare

- Universitatea Regală Maghiară Budapesta. Facultatea de Teologie

	1	2	3	4	6	7	8	n
1	Ádám	Demeter	Jenő	Gábor	István	Ágoston	György	János 44
2	Adorján	Ernő	Simon	Gyula		László	József	Péter 9
3	Ambrus	Vazul	Tivadar				Miklós	
4	Antal						Sándor	
5	Bálint							
6	Endre							
7	Gergely							
8	Illés							

¹⁶ La nivelul comunității dintr-un areal, și azi se observă „încărcătura” onomastică/ arbore genealogic și/sau

¹⁷ Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2000, pp. 344-354; pp. 580-588.

9	Jakab							
10	Manos							
11	Ladislau							
12	László Vazul							
13	László Endre							
14	Lázár							
15	Pál							
16	Tamás							
17	Viktor Sándor							
18	Zachariás							
	18	6	9	8	6	14	40	53

146 studenți cu nume maghiarizate, din care frecvență mare: János 30,17%; Péter 6,16%; György, József, Miklós, Sándor, fiecare 5,48%; opțiunea pentru **varietate onomastică**: 18 nume, reprezentând **12,33%**

	1	2	3	4	5
1	Alexandru	Alexander	Aurel	Demetrius	Basilus
2	Andreas	Augustinus	Emil	Georgius	
3	Arcadius	Gabriel	Ioannes		
4	Ariszton	Iusztin	Kornel		
5	Aron	Koriolan	Silvius		
6	Athanasius	Nicolaus			
7	Atanaz	Romulus			
8	Augustin	Stefanus, Stephanus			
9	Aurelius	Valer			
10	Auxentie	Viktor			
11	Emericus	Virgil			
12	Fransicus				
13	Felician				
14	Gratian				
15	Geraszim				
16	Gusztav				
17	Ioan				
18	Izidor				
19	Iosefus				
20	Iulius				
21	Justin				
22	Kamil				
23	Konstantin				
24	Leontin				
25	Livius				
26	Ludovicus				
27	Michael				
28	Nerva				
29	Octav				
30	Oktav				
31	Octavianus				
32	Oktavian				
33	Ovidiu				
34	Petrus				
35	Samuel (bibl.)				

36	Szabin				
37	Sofronius				
38	Theodorus				
39	Trajan				
40	Titus				
41	Valer Traian				
42	Victor				
43	Zenob				
	43	22	15	8	5

93 studenți cu nume românești și model „en miroir”, din care cu frecvență mare: Basilus 5,38%; opțiunea pentru **varietate onomastică**: 42 de nume, reprezentând 43 de nume, adică **46,24%**.

Total: 239 studenți, din care: 93 rom. – 38, 91%; 142 maghiarizare – 61,09%

- Universitatea „Ferencz Jozsef” Cluj. Facultatea de Filozofie, Limbi și Istorie

	1	2	3	4	5	6	7	27	
1	András	Ágoston	Jenő	Vazul	Viktor	Sándor	György	János	
2	Antal	Demeter	József						
3	Athanász	Gábor	László						
4	Cyprián	Gergely	Miklós						
5	Demjén	Kornél	Péter						
6	Elek	Mihaly							
7	Endre	Szilárd							
8	Ferencz	Tivadar							
9	György-Szilárd								
10	Gyöző								
11	Illés								
12	Irén								
13	István								
14	János-Szever								
15	Kamil								
16	Konstantin								
17	Koriolanus								
18	Lajos								
19	Margit								
20	Pál								
21	Szilvia								
22	Szilveszter								
23	Szilvius								
24	Szabin-Pompejus								
25	Traján								
26	Vince								
27	Zakariás								
	27	16	18	4	5	6	7	27	
	Total						110		

110 studenți cu nume maghiarizate, din care frecvență mare: János 24,55%; György 6,36%, Sándor 5,45% și Viktor 4,55 %; **varietate onomastică**: 27 nume, reprezentând 24,55%

	1	2	5	6
1	Ana	Cornelia	Emil	Aurel
2	Aron	Pompilius		
3	Avram			
4	Basilus			
5	Benjamin			
6	Cornelius			
7	Eleonora			
8	Eneas			
9	Florian			
10	Gabriel			
11	Iustinian			
12	Leontina			
13	Nicolaus			
14	Paulu			
15	Sebastian			
16	Silviu			
17	Virgil			
18	Szilvius –Horatius			
	18	4	5	6
	Total			33

33 studenți cu nume românești și model „en miroir”, din care cu frecvență mare: Aurel 18,18%; Emil 15,15%; **varietate onomastică**: 18 nume, reprezentând 54,55%.

Total: **143 studenți**

93 corespondențe – 65,03%

2 magh. – 1,40%

23 rom. – 16,08%

12 rom. grafem k – 8,39%

9 lat. – 6,29%

1 fr. – 3,91%

1 combinație magh. cu lat.- 3,91%

1 combinație rom. cu lat.- 3,91%

1 gr. grafem k - 3,91%

24,48% } rom. 30, 78%

15,64%

Concluzie 1: Rom. Ion (ebr. Johanan), cu variantele Ioan, Ioannes (germ. Iohannes), este cel mai răspândit nume de persoană la toate etniile Europei. Este firesc să domine și începutul de sec. XIX în Transilvania. În plus, este cel mai ușor de substituit cu echivalentul onomastic magh. János.

Concluzie 2: Remarcăm efortul, rezistența etnofonilor în fața procesului de maghiarizare, conștientizând iminentul pericol al pierderii identitare. De aici, opțiunea populației majoritare românești pentru scutul identitar format din modelul „romanic” cu respectarea etimonului latin (ex. Aurelius, Titus) și cel lingvistic, „prioritar” ortodoxist, ușor exagerat în „afișajul” public prin expresia finalizată în desinența lat.– *us*/pentru cea gr.–*os*, spre a obține ecoul omofonului grecesc (ex. Theodorus/ gr. Theódoros). Mecanismul lingvistic este simplu și constă în reiterarea (și/ sau neuitarea) desinențelor latine pentru substantivele proprii: *-us* (masc.); *-a* (fem.) prin similitudini ortoepice, obținându-se astfel forme duble (gr. și lat.) ale aceluiași nume (de persoană) prin alterarea desinenței –*os* (gr.) în –*us*(lat.)

Concluzie 3: Astfel se explică înregistrarea unui procent considerabil în opțiunea pentru varietatea onomastică a etnofonilor, situație pe care o interpretăm atât ca expresie a libertății în alegerea modelului occidental – german, francez, englez, timid de altfel ca manifestare (de 46, 24%, la Facultatea de Teologie față de 12,33% sau cel de 54,55%, Facultatea umanistă față de 24,55%), cât și ca model comportamentist tolerant, avertisment benefic gândindu-ne la perspectiva unei națiuni civice, care se lasă încă așteptată.

II. Tablou etimologic. Modele onomastice

Eti-mon	Latina	Onomastică biblică (ebraică)	Greacă, neogreacă (derivare regresivă, prin care se renunță la des. – <i>os</i>)	Germană	Alte modele (-isme)
1	Adorján=Adrian (lat. Hadrianus)	Ádám= Adam (bibl. Adam)	Antal=Anton (gr. „anthos”, floare)	Ernö= Ernest (germ. Érnust)	lat. Cornelius
2	Ágoston , Gusztáv =Augustin (lat. Augustinus)	Ana (ebr. Hannāh)	Ambrus = Ambrosie (gr. Ambrósios)	Ferencz =Francisc (germ. Franziscus)	lat. Eneas
3	Aurél (lat. Aureli[an]us)	Áron (bibl. Aaron)	Alexandru= Sandor (gr. Aléksandros)	Ludovicus, Ludovic=Lajos (germ.Ludovic)	lat. Horátius
4	Bálint =Valentin (lat. Valentinus)	Avram (bibl. Avram, Abrām, Abrāhām)	<u>Arcadius</u> (gr. Arkádios; rom. Arcadie)		lat. Iúlius
5	Gratian (lat. Gratiánus)	Gabor= Gabriel, Gavril (ebr. Gabriel ¹⁸)	Arizton (gr. Hariton; rom. Aritina)		lat. Livius
6	Gyula=Iuliu, Iulian (lat. Iúlius)	Eleonora (de origine arabă; ebr. Ellinor)	<u>Athanasius</u> , Athanasz, Atanaz(gr. Athanasios)		lat. Pompilius osc. Pompeius
7	Justin, Iusztin=Justin (lat. Iustinus)	Ilie=Illés (ebr. Elijáh)	Auxentie (gr. Auxentios, rom. Axente)		lat. Silvius
8	Emil (lat. Aemilia; gr. Aimilios – aimylios=duios, blând)	Ion, Ioan, Ioannes =János (ebr.Johanán)	András, Endre = Andrei (gr. Andréas)		lat. Octavianus

¹⁸ Nume teoforic frazeologic: *-el* reprezintă numele divinității, *Elohim*, ca în: Daniel, Natanael, Rafael, Samuel

9	Kamil=Camil (lat. Cāmillus)	Jakab =Iacob (ebr. Jaakób)	Demeter=Dumitru, Dimitrie, <u>Demetrius</u> (gr. Demétrios)	lat. Romulus (lat. Romanus)
10	Kornél = Cornel, Cornelia (lat. Cornélius)	József = Iosif, Iosefus (ebr. Joséph)	Demjen =Damian (gr. Damianós)	lat. Titus
11	Koriolan =Coriolan (lat. Coriolanus)	Manos =Manuilă (bibl. Immanuél)	Gyorgy=Gheorghe, <u>Georgius</u> (gr. Geórgios)	germ. Felician (lat. Felícus)
12	Cyprian (lat Cyprianus)	Samuel (bibl. Samuel)	Geraszim=Gherasim (gr. Gerásimos)	germ Fransicus (Franziscus)
13	Szilárd, Konstantin =Constantin (lat. Constantínus)	Lázár =Lazăr (ebr. Eleazár)	Gergely=Grigore (gr. Gregórios)	germ. Michael
14	Iustinian (lat. Iustiniánus)	Mihaly= Mihai (ebr. Mikael)	Irén=Irina (gr. Eiréné)	gr. Andreas
15	Szilvius , Sylvia =Silviu (lat. Silvius)	Simon=Simion (ebr. Shímeón)	Istvan=Ştefan, Stefanus, Stephanus (gr. Stéphanos)	engl. Alexander
16	Szilveszter= Silvester (lat. silva)	Zacharias , Zakariás =Zaharia (ebr.Zakarjáh)	Jeno=Eugen (gr. Eugénios)	fr. Benjamin (ebr. Benyamín)
17	Leontina , Leontin (lat. Leo)		Izidor,Isidor (gr. Isídoros)	Florian rom.
18	Octav =Oktav, Oktavian (lat. octavus al 8- lea copil)		Elek =Alexa (gr. Alexas, Alexías, Alexíos)	<u>Emericus</u> (rom. Emeric; magh. Imre)
19	Ovidiu (lat. Ovidius)		Ladislau, Laszlo,Vazul, Basilius = Vasile (gr. Basíleios)	
20	Viktor =Victor (lat. Víctor, Victóris)		Miklos= Nicolae, Nicolaus (gr. Nikólaos)	
21	Gyöző =Victor (lat. Víctor, Victóris)		Peter= Petru, Petrus (gr. Petros; arm. Kepha)	
22	Margit=Margaret a (lat. margarita perlă)		Sofronius, Sofronie (gr. Sophrónios)	
23	Pál =Paul, Pavel, Paulu (lat. Paul(1)us)		Tamas =Toma (gr. Thomás)	
24	Sebastian (lat. Sebastianus)		Tivadar= Theodorus, Teodor (gr. Theódoros)	10 latinisme
25	Szabin=Sabin (lat. Sabinus)		Zenob,Zenovie (gr.Zenóbios)	3 germanisme

26	Szever= Sever, Severin (lat. Severinus)		Nerva (gr. Minerva)		1 grecism
27	Traján =Traian (lat.Traianus)				1 englezism
28	Valer (lat. Valérius)				1 fr.
29	Virgil (lat. Vergílius)				1 rom.
30	Vince=Vincențiu (lat. Vincéntius)				1 magh.
	30 etimon latin 9 rom./ model etnofon 14 „en miroir”	16 etimon ebraic 5 rom./model etnofon	26 etimon grecesc 6 rom./model etnofon 4 „en miroir”	3 etimon german	18 –isme 18 rom./model „pro”-etnofon

- **93 de (pre)nume**, din care: etimon lat. – 32. 62% origine romană
 etimon gr. – 27,96% ortodoxie
 etimon ebr. – 17,20% ortodoxie
 etimon germ. – 3,23% element cult
 alte – isme – 19,35% → latinisme – 55,56%
 germ. – 16,67%
 gr.,engl.,fr., rom.,magh.–5,56%
- Din 93 de nume, sunt folosite: 38 doar de *etnofoni*¹⁹ - 40,86%
 56 de *etnofoni* și *alofoni* – 60,22%

din acestea (56), avem:

- 38 corespondențe onomastice proprii – 67,86%
- 18 corespondențe onomastice „en miroir” – 32,14%

Concluzie 4: Inechitatea procentuală a reprezentării etimologice între opțiunea inițială a comunităților de români și obligativitatea acceptării echivocului identitar prin maghiarizarea numelui demonstrează că, în Transilvania sec. al XIX-lea, nu există un proces de aculturalizare reciprocă între etnii, situație care îi rămâne de rezolvat societății umane în crearea identității europene, odată ce a intrat în această ecuație.

Concluzie 5: Modelul „en miroir” a etniilor, caracterizat prin asimilare și conservare, prin obținerea dubletelor antroponimice, antrenează odată cu lupta identitară și un alt aspect: acela al îmbogățirii onomasticii naționale, fiindcă numele funcționează în contextul națiunii care le reprezintă. Cu cât mai multe nume, cu atât mai bogată poate fi comunitatea conviețuind sub acoperișul aceleiași națiuni. Dintre cele 93 de nume inventariate în cataloagele selectate ale elitelor transilvane, 56 de nume(60,22%) erau folosite de ambele categorii etnice, fapt validat prin modelul evolutiv și „creativ” al corespondențelor cu nume proprii, procentul de 67, 86% fiind relevant pentru disponibilitatea în *onoma* (nume, cuvânt, semnificație), în inventarea și

¹⁹ *Etnofoni* – indivizi ce au ca limbă maternă limba etniei; alofoni, care au o altă limbă. (apud Jean Cuisenier, *Etnologia Europei*, traducere de Marinela Blaj, prefață de Dumitru Stan, Institutul European, 1999, p. 94)

inventarierea numelor de persoane, respectiv prin modelul „en miroir”, insistând pe principiul grafic specific limbii maghiare – procent iarăși important: 32,24%.

Concluzie 6: Numele *Florian* pledează pentru cultivarea onomasticii românești: lat. *Florianus* → rom. *Florea* + sufixul de origine – ian → **Florian**.

Concluzie 7: În opinia noastră, rivalitatea dintre cele două etnii a avut ca efect, nu deconstruirea, ci apărarea cu sfințenie a identității ființei etnice, chiar sacrificând, deseori inutil, sentimente și trăiri. Tot ce-i posibil ca, în timp, Transilvania mileniului III să dea modelul unei națiuni civice, reprezentativ pentru dinamica spațiului multicultural, prin aculturație și enculturație.

Concluzie 8: Onomastica poate oferi documente relevante pentru studiul aspectelor socioantropologice a formării și evoluției identităților naționale.

În UE, susține Grete Tartler în eseu asupra „identității europene”, „există în continuare state definite ca „națiuni culturale”, altele ca „națiuni civice”, deși, teoretic, națiunile din UE au depășit asemenea definiții, (...) aflându-se într-un proces de redefinire.”²⁰

Prin urmare, cum statul-național se impune ca necesitate imperativă a societăților, fiind structura care apără drepturile individuale ale cetățeanului prin constituția națională, se solicită impetuos existența statului cu o societate dinamică, flexibilă, tolerantă, cooperantă.

Va domina oare identitatea europeană sub a cărei umbrelă identitățile naționale să se tolereze între ele, astfel încât comunitățile europene să pledeze pentru existența unei națiuni civice? E întrebarea la care vor avea răspunsul generațiile conștiente că, dacă naționalitatea este ereditară, identitatea se construiește printr-un proces coroborativ între moștenire și oferta culturală a Celuilalt cu care împarți statul-național. În opinia noastră, identitatea este alteritatea spectrală, în care respiră o varietate de modele culturale, funcție de etnicitate. Astfel, în spațiul UE, identitățile naționale nu pot fi decât figuri ale alterității europene.

Bibliografie:

- Baertschi, Bernard; Mulligan, Kevin - *Naționalismele*, traducere de Ion Doru Brana, Editura Nemira, București, 2010.
- Béregér, Jean - *Istoria Imperiului Habsburgilor 1273-1918*, Editura Teora, București, 2000.
- Bernath, Mathias - *Habsburgii și începuturile formării națiunii române*, traducere de Marionela Wolf, prefața de Pompiliu Teodor Editura Dacia, Cluj, 1994.
- Chereji, Christian - *Identități ale Europei Centrale*, Editura Accent, 2004.
- Cuisenier, Jean - *Etnologia Europei*, traducere de Marinela Blaj, prefață de Dumitru Stan, Editura Institutul European, 1999.
- Eliade, Mircea - *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.
- Franzen, August - *Mică istorie a Bisericii*, Editura Galaxia Gutenberg, București, 2000.
- Guibernau Montserrat, *Nationalisms: the nation-state and nationalism in the twentieth century*, Polity Press, Cambridge, 1996
- Herder, G.J. - *Scrieri despre limbă și poezie, filosofia istoriei, idea de umanitate, geniu și educație procedate de un jurnal*, traducere și prefață de Cristina Petrescu, Editura Univers, București, 1973.

---

²⁰ Grete Tartler, *Op.cit.*, p.78

- Hermet, Guy - *Istoria națiunilor și a naționalismului în Europa*, traducere de Silvia Dram; prefață de Al. Zub, Editura Institutul European, Iași, 1997.
- Hobsbawm, E. J. - *Națiuni și naționalism din 1780 până în prezent: Program, mit, realitate*, traducere de Diana Stanciu, Editura ARC, Chișinău, 1997.
- Ionescu, Christian – *Mică enciclopedie onomastică*, Editura Enciclopedică Română, București, 1975.
- Kann, Robert A - *A History of the Habsburg Empire, 1525-1918*, Berkeley, California University Press, 1974.
- Lovinescu, Eugen- *Istoria civilizației române moderne*, Editura Minerva, București, 1992.
- Montserrat, Guiberneau - *Nationalisms: the nation-state and nationalism in the twentieth century*, Polity Press, Cambridge, 1996.
- Sigmirean, Cornel - *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Editura Presa Universitară Clujeană, 2000.
- Simon, Telkes - *Hogy Magyarositsuk A Vezetékneveket?* Budapesta, 1898.
- Tartler, Grete - *Identitate europeană*, Cartea Românească, 2006.
- Taylor, A.J.P. - *Monarhia habsburgică 1809-1918*, traducere de Cornelia Bucur, Editura ALFA, București, 2000.
- Thiesse, Anne-Marie - *Crearea identităților naționale în Europa secolelor XVIII-XX*, traducere de Andrei-Paul, Corescu, Camelia Capverde, Giuliano Sfichi, Editura Polirom, Iași, 2000.
- Zölner, Erich - *Istoria Austriei*, vol. I, II, Ediția a VIII-a, traducere de Adolf Ambruster, Editura Enciclopedică, București, 1997.